

Inhoud

Inleiding	14
Deel 1 Het stelsel van crisisbeheersing	19
1 Wat is een crisis?	21
<i>Vina Wijkhuijs, Charlotte Boin</i>	
1.1 De definitie van crisis	21
1.2 Incidenten, rampen en crises	22
1.3 Klassieke en moderne crises	24
1.4 Drie fasen van een crisis	26
1.5 Een professional aan het woord	27
1.6 Afronding	28
1.7 Kernbegrippen	29
1.8 Verder lezen	29
1.9 Geraadpleegde literatuur	29
2 Historie	31
<i>Frank Cools, Vina Wijkhuijs, Menno van Duin</i>	
2.1 De jaren 1950 tot 1975: de introductie van civiele bescherming	31
2.2 De jaren 1975 tot 2000: rampenbestrijding bij de brandweer belegd	32
2.3 De jaren 2000 tot heden: de term crisisbeheersing doet zijn intrede	33
2.4 Professional aan het woord	34
2.5 Afronding	34
2.6 Kernbegrippen	35
2.7 Verder lezen	35
2.8 Geraadpleegde literatuur	35
3 De veiligheidsregio	37
<i>Menno van Duin</i>	
3.1 Waar komt de veiligheidsregio vandaan?	37
3.2 Wat is en wat doet de veiligheidsregio?	39
3.3 Verschillende rollen van de veiligheidsregio	41
3.4 Professional aan het woord	44
3.5 Afronding	44
3.6 Kernbegrippen	45

3.7	Verder lezen/kijken	45
3.8	Geraadpleegde literatuur	45
4	Regionale crisisstructuur	47
	<i>Tom Weimar, Edith Leentvaar</i>	
4.1	Crisisteams	47
4.2	GRIP	49
4.3	Bovenregionale samenwerking	52
4.4	Een professional aan het woord	54
4.5	Afronding	55
4.6	Kernbegrippen	55
4.7	Verder lezen	55
4.8	Geraadpleegde literatuur	55
5	Nationale crisisstructuur	57
	<i>Michael Kowalski, Marco Zannoni</i>	
5.1	De rol van de rijksoverheid tijdens een crisis	57
5.2	Democratische inbedding	61
5.3	Internationale dimensie	63
5.4	Uitdagingen	63
5.5	Een professional aan het woord	64
5.6	Afronding	64
5.7	Kernbegrippen	65
5.8	Verder lezen	65
5.9	Geraadpleegde literatuur	65
6	Bevoegd gezag	67
	<i>Merijn ten Dam, Frank Cools</i>	
6.1	Functionele ketens en de algemene keten	67
6.2	Verschillen tussen ketens	69
6.3	Afstemming tussen ketens	70
6.4	Schurende ketens	71
6.5	Professional aan het woord	74
6.6	Afronding	74
6.7	Kernbegrippen	75
6.8	Verder lezen	75
6.9	Geraadpleegde literatuur	75
7	Noodrecht	77
	<i>Merijn ten Dam, Frank Cools</i>	
7.1	Normale bevoegdheden	77
7.2	Noodrecht	77

7.3	De toepassing van noodbevoegdheden	79
7.4	Noodrecht en opschaling	82
7.5	Professional aan het woord	83
7.6	Afronding	84
7.7	Kernbegrippen	84
7.8	Verder lezen	84
7.9	Geraadpleegde literatuur	85
8	Grensoverschrijdende samenwerking	87
	<i>Marian Ramakers, Volker Stillig</i>	
8.1	Natuurbrand in het grensgebied als voorbeeld	87
8.2	Rampen en crises kennen geen landsgrenzen	89
8.3	Wat is er geregeld?	90
8.4	Grensoverschrijdend samenwerken met het 6-stappenplan	92
8.5	Een professional aan het woord	94
8.6	Afronding	94
8.7	Kernbegrippen	94
8.8	Verder lezen	95
8.9	Geraadpleegde literatuur	95
	Deel 2 Actoren in crisisbeheersing	97
9	Brandweer	99
	<i>Ricardo Weewer, Menno van Duin</i>	
9.1	De ontwikkeling van brandweer	99
9.2	De brandweer in getallen	100
9.3	Taken van de brandweer	101
9.4	Brandweertaken in de crisisorganisatie	102
9.5	Professional aan het woord	104
9.6	Afronding	105
9.7	Kernbegrippen	105
9.8	Verder lezen	105
9.9	Geraadpleegde literatuur	106
10	Politiezorg	107
	<i>Janne Landsman</i>	
10.1	De Nationale Politie	107
10.2	Mono- en multidisciplinaire opschaling: de SGBO en stafsectie politiezorg	108
10.3	Hoofdprocessen en taken bij crisisbeheersing	110
10.4	Een professional aan het woord	112
10.5	Afronding	113

10.6	Kernbegrippen	114
10.7	Verder lezen/kijken	114
10.8	Geraadpleegde literatuur	115
11	GHOR: geneeskundige zorg	117
	<i>Norbert Bosman, Jan Dirk van de Ven</i>	
11.1	Taak, doel en organisatie van de GHOR	117
11.2	Acute en publieke gezondheidsprocessen	120
11.3	Samenwerking	122
11.4	Professionals aan het woord	123
11.5	Afronding	124
11.6	Kernbegrippen	124
11.7	Verder lezen/kijken	124
11.8	Geraadpleegde literatuur	125
12	Bevolkingszorg	127
	<i>Michel Dückers, Wytske Geense</i>	
12.1	Gemeentelijke crisisbeheersing en bevolkingszorg: afbakening en taken	127
12.2	Organisatie	128
12.3	Aandachtsgebieden en processen	129
12.4	Een professional aan het woord	132
12.5	Afronding	133
12.6	Kernbegrippen	133
12.7	Verder lezen/kijken	134
12.8	Geraadpleegde literatuur	134
13	Crisispartners	135
	<i>Edith Leentvaar</i>	
13.1	De crisisorganisatie als platform voor samenwerking	135
13.2	Structurele samenwerking	136
13.3	Ad hoc samenwerking	138
13.4	Netwerkmanagement en crises	140
13.5	Een professional aan het woord	141
13.6	Afronding	142
13.7	Kernbegrippen	142
13.8	Verder lezen/kijken	142
13.9	Geraadpleegde literatuur	143
14	Burgers en crises	145
	<i>Charlotte Boin, Menno van Duin</i>	
14.1	Een toestroom aan hulp	145

14.2	Desillusie en spanningen	147
14.3	Herstel en veerkracht	148
14.4	Stem hulpverlening af op de redzaamheid van burgers	149
14.5	Een professional aan het woord	151
14.6	Afronding	151
14.7	Kernbegrippen	152
14.8	Verder lezen	152
14.9	Geraadpleegde literatuur	152
15	De rol van bedrijven in crises	155
	<i>Joyce Kox, Mylène Struijk</i>	
15.1	Het bedrijf als stakeholder	155
15.2	Het bedrijf als risico	156
15.3	Het bedrijf als partner	157
15.4	Invloed van de crisisbeheersing op het bedrijfsleven	159
15.5	Een professional aan het woord	160
15.6	Afronding	161
15.7	Kernbegrippen	161
15.8	Verder lezen/kijken/luisteren	161
15.9	Geraadpleegde literatuur	162
	Deel 3 Taken en processen in crisisbeheersing	165
16	Planvorming en plannen	167
	<i>Marte Luesink, Menno van Duin</i>	
16.1	Vorbereiding in crisisplannen	167
16.2	Stappen in het planvormingsproces	168
16.3	Crisisplannen	168
16.4	Planvorming en crisisrespons	170
16.5	Een professional aan het woord	172
16.6	Afronding	172
16.7	Kernbegrippen	173
16.8	Verder lezen	173
16.9	Geraadpleegde literatuur	173
17	Vakbekwaamheid	175
	<i>Edith Leentvaar</i>	
17.1	Wat moeten crisisfunctionarissen leren?	175
17.2	Learning loop	176
17.3	Opleiden, trainen en oefenen	178
17.4	Een professional aan het woord	181
17.5	Afronding	181

17.6	Kernbegrippen	182
17.7	Verder lezen/kijken	182
17.8	Geraadpleegde literatuur	182
18	Melding en alarmering	183
	<i>Marije Bakker</i>	
18.1	De meldkamer	183
18.2	Continuïteit van 112	185
18.3	Alarmeren en informeren van burgers	187
18.4	Landelijke meldkamersamenwerking	188
18.5	Een professional aan het woord	189
18.6	Afronding	189
18.7	Kernbegrippen	190
18.8	Verder lezen/kijken	190
18.9	Geraadpleegde literatuur	191
19	Netcentrisch werken	193
	<i>Willem Treurniet, Sief Timmermans</i>	
19.1	Netcentrisch werken – wat en waarom?	193
19.2	Informatiemanagement	194
19.3	Implicaties en kansen voor leiding en coördinatie	196
19.4	Datamanagement	197
19.5	Een professional aan het woord	199
19.6	Afronding	200
19.7	Kernbegrippen	200
19.8	Verder lezen/luisteren	201
19.9	Geraadpleegde literatuur	201
20	Crisisbesluitvorming	203
	<i>Ab Bertholet, Menno van Duin</i>	
20.1	Besluitvorming en crisisbesluitvorming	203
20.2	Beperkte rationaliteit	205
20.3	Besluitvormingsmodellen	206
20.4	Ervaring en crisisbesluitvorming	207
20.5	Een professional aan het woord	209
20.6	Afronding	209
20.7	Kernbegrippen	210
20.8	Verder lezen/kijken	210
20.9	Geraadpleegde literatuur	210

21	Operationeel leiderschap	213
	<i>Marte Luesink, Laurens van der Varst</i>	
21.1	De taken en competenties van een operationeel leider	213
21.2	Factoren die van invloed zijn op het operationeel leiderschap	214
21.3	Een professional aan het woord	217
21.4	Afronding	218
21.5	Kernbegrippen	219
21.6	Verder lezen	219
21.7	Geraadpleegde literatuur	219
22	Bestuurlijk leiderschap	221
	<i>Wouter Jong</i>	
22.1	Een combinatie van rollen: extern en intern leiderschap	221
22.2	Vier bestuurlijke rollen	222
22.3	Emotionele impact en politieke verantwoordelijkheid	224
22.4	Kleine crises met grote impact	225
22.5	Professional aan het woord	226
22.6	Afronding	227
22.7	Kernbegrippen	227
22.8	Verder lezen	228
22.9	Geraadpleegde literatuur	228
23	Risico- en crisiscommunicatie	229
	<i>Ab Bertholet, Marije Bakker</i>	
23.1	Communicatie in crisissituaties	229
23.2	Communiceren moet, ook als het niet hoeft	230
23.3	Risico- en crisiscommunicatie in de veiligheidsketen	230
23.4	Strategische en tactische aspecten	234
23.5	Professionals aan het woord	235
23.6	Toekomst van communicatie bij crisisbeheersing	236
23.7	Kernbegrippen	237
23.8	Verder lezen/kijken	237
23.9	Geraadpleegde literatuur	237
24	Sociale media in crisissituaties	239
	<i>Ab Bertholet</i>	
24.1	Sociale media in context	239
24.2	Sociale media en omgevingsanalyse	240
24.3	Duiden, herkennen en wegen	241
24.4	Communiceren via sociale media	244
24.5	Een professional aan het woord	245
24.6	Afronding	245

24.7	Kernbegrippen	246
24.8	Verder lezen/kijken	246
24.9	Geraadpleegde literatuur	246
25	Schuilen en evacueren	249
	<i>Menno van Duin</i>	
25.1	Begrippen en onderscheidingen	249
25.2	Evacueren en de factor tijd	253
25.3	Het evacuatieproces	254
25.4	De beslissing tot evacueren	256
25.5	Professional aan het woord	257
25.6	Afronding	257
25.7	Kernbegrippen	258
25.8	Verder lezen/kijken	258
25.9	Geraadpleegde literatuur	258
26	Dieren en crises	259
	<i>Cleo van Wijk, Ruud Houdijk, Ron Berkhout</i>	
26.1	Hulporganisaties voor dieren (en hun eigenaren)	259
26.2	Dieren als risico	262
26.3	Dieren als slachtoffer	263
26.4	Een professional aan het woord	264
26.5	Afronding	265
26.6	Kernbegrippen	265
26.7	Verder lezen	266
26.8	Geraadpleegde literatuur	266
	Inleiding nafase	267
27	Herstelzorg	269
	<i>Michel Dückers, Reinier van Zutphen</i>	
27.1	Wat is herstelzorg?	269
27.2	Wat herstelzorg vraagt	271
27.3	Uitdagingen in de praktijk	276
27.4	Professionals aan het woord	278
27.5	Afronding	279
27.6	Kernbegrippen	279
27.7	Verder lezen/kijken	279
27.8	Geraadpleegde literatuur	280

28	Nazorg	281
	<i>Noortje Jansen, Ab Bertholet (met medewerking van ARQ en V&R)</i>	
28.1	De nazorgfase definiëren	281
28.2	Psychosociaal crisismanagement	282
28.3	Onderliggende modellen	284
28.4	Crisisprofessionals in hoog-risicoberoepen	286
28.5	Professional aan het woord	287
28.6	Afronding	288
28.7	Kernbegrippen	288
28.8	Verder lezen/kijken	288
28.9	Geraadpleegde literatuur	289
29	Leren en evalueren	291
	<i>Wout Broekema, Menno van Duin</i>	
29.1	Wat is leren van een ramp of crisis?	291
29.2	Evalueren	293
29.3	Wat kan bijdragen aan (verbeterd) leren?	295
29.4	Een professional aan het woord	296
29.5	Afronding	297
29.6	Kernbegrippen	297
29.7	Verder lezen	297
29.8	Geraadpleegde literatuur	298
	Deel 4 Crises in de praktijk	299
30	Klimaatverandering als bron van crises	301
	<i>Ab Bertholet, Tom Weimar (met medewerking van Jan Eberg)</i>	
30.1	Klimaatverandering	301
30.2	Overeenkomsten in de casuïstiek	304
30.3	Toekomst	306
30.4	Verder lezen/kijken	307
30.5	Geraadpleegde literatuur	308
31	Gezondheids crises	311
	<i>Edith Leentvaar</i>	
31.1	Casuïstiek	311
31.2	Dreiging, respons en nafase	315
31.3	Een veelheid aan actoren	316
31.4	Het belang van gezondheid	317
31.5	Afronding	317
31.6	Verder lezen	318
31.7	Geraadpleegde literatuur	318

32	Civiel-militaire samenwerking	319
	<i>Jori Kalkman</i>	
32.1	Voorbeelden van civiel-militaire samenwerking	319
32.2	Organisatie van civiel-militaire samenwerking	321
32.3	Terugkerende uitdagingen in civiel-militaire samenwerking	322
32.4	Verwachtingen voor de toekomst	323
32.5	Afronding	324
32.6	Verder lezen	325
32.7	Geraadpleegde literatuur	325
33	Evenementen	327
	<i>Edith Leentvaar</i>	
33.1	Veiligheid bij evenementen	327
33.2	Veiligheid voorop?	330
33.3	Van evenement naar crisis	331
33.4	Rollen en dubbele petten	332
33.5	Afronding	333
33.6	Verder lezen/kijken	333
33.7	Geraadpleegde literatuur	334
34	Extreem geweld en terrorisme	335
	<i>Adriëlle de Haan, Joyce Kox</i>	
34.1	Casussen van extreem geweld en terrorisme	335
34.2	Crisisorganisatie en actoren bij extreem geweld en terrorisme	337
34.3	Specifieke uitdagingen bij extreem geweld en terrorisme	338
34.4	Verwachtingen voor de toekomst	340
34.5	Afronding	341
34.6	Verder lezen/kijken	341
34.7	Geraadpleegde literatuur	341
35	Cybercrises	343
	<i>Erik Schrijvers, Laurens van der Varst</i>	
35.1	Zes cyberincidenten	343
35.2	Kenmerken van cyberincidenten en cybercrises	346
35.3	Cybercrisisbeheersing	348
35.4	Afronding	349
35.5	Verder lezen/kijken	350
35.6	Geraadpleegde literatuur	351
	Deel 5 De toekomst van crisisbeheersing	353

36	Toekomstverkenning crisisbeheersing	355
	<i>Laurens van der Varst</i>	
36.1	Waarom toekomstverkenningen?	355
36.2	Vier trendthema's	357
36.3	Een veranderende, veeleisende omgeving	363
36.4	Afronding	364
36.5	Kernbegrippen	364
36.6	Verder lezen/luisteren	364
36.7	Geraadpleegde literatuur	365
37	Veerkracht	367
	<i>Charlotte Boin, Marte Luesink, Menno van Duin</i>	
37.1	Geschiedenis van 'resilience'	367
37.2	Nadere uitwerking van het begrip veerkracht	368
37.3	Naar een overkoepelende visie	372
37.4	Afronding	374
37.5	Kernbegrippen	374
37.6	Verder lezen	374
37.7	Geraadpleegde literatuur	375
38	Tot slot	377
	<i>Menno van Duin, Edith Leentvaar, Ab Bertholet</i>	
38.1	Relativering bij 'de basis'	377
38.2	De roep om een doctrine	378
38.3	Afronding	382
38.4	Geraadpleegde literatuur	382
	Kernbegrippen	383
	Lijst van afkortingen	401
	Overzicht van de auteurs	406